

תקשורת אנטישמית ברומניה הפוסט קומוניסטית

רפאל ואגו

המעבר בעתונות הכתובה היה בעייתי יותר, כיוון שביטאוני המפלגה הקומוניסטית, כגון ביטאון המפלגה הקומוניסטית ברומניה *Scântea* חדל להופיע, והשלטון הזמני החדש בדמות "חזית ההצלה הלאומית" השתמש בעתונים קיימים כגון *România Libera* והצמיח בהדרגה כלי תקשורת אשר ביטאו את המשטר הפוסט קומוניסטי.

התופעה השנייה הבולטת בתחום התקשורתית היתה ההפרטה המיידית של כלי התקשורת, או יוזמות פרטיות להקמת תקשורת עצמאית, בלתי תלויה וחופשית. ברומניה, כמו במדינות אחרות, הציבור היה צמא למידע אמין וחופשי. המעבר, שהיה לעתים חד ומהיר, ממשטר ריכוזי למשטר שניסה לבנות שיטה דמוקרטית המבוססת על כלכלת שוק, גרם ל"התפוצצות מידע" ולצמיחה בלתי מבוקרת של מאות עתונים וכתבי עת, אשר נכנסו תוך זמן קצר לחלל הריק שנוצר עקב היעלמות התקשורת הקומוניסטית. הצמיחה המהירה של העתונים וכתבי העת שיקפה גם את ההתפתחויות במפה הפוליטית. מצד אחד הצהירו העתונים השונים על היותם "בלתי תלויים ועצמאיים לחלוטין", אולם מאידך, הם שיקפו דעות פוליטיות על רקע קיטוב מהיר במפה הפוליטית והופעת מערכת רב מפלגתית לאחר יותר מארבעים שנות משטר חד מפלגתי. יש לציין שהצמיחה המהירה הזו, השפה הבוטה בה השתמשו נגד יריבים, התחרות בפרסום כתבות סנסציוניות מן התקופה הקומוניסטית, פרסום מסמכים – לעתים מזויפים – של המפלגה או מנגנון הביטחון, וחשיפת פרטים מביכים על חיי פוליטיקאים "חדשים" או "ישנים" מן התקופה הקומוניסטית – כל התופעות הללו התאפשרו גם על רקע של חלל ריק חוקי או חוקתי – ללא חוקים כרוזים על חופש הדיבור ומגבלות הפרסום.

תופעות אלו באו לידי ביטוי לא רק בעיר הבירה בוקרשט, אלא גם בהופעת גל פרסומים בערים המרכזיות – כגון אישי, טימישוארה, בראשוב וקלוז' – אשר שיקפו צמיחת כוחות פוליטיים חדשים והתארגנויות של תנועות, גם קיצוניות, על בסיס אזורי ולא רק ארצי. נושא התקשורת המקומית במדינות הפוסט קומוניסטיות, אשר טרם נחקר דיו, חשוב כיוון שתנועות פוליטיות קיצוניות התארגנו גם על בסיס מקומי, ולעתים החלו "לטפס" מן הפרובינציה כלפי מעלה, אל המרכז.

על רקע התהליכים האמורים יש לראות את הופעת התקשורת האנטישמית, אשר ביטאה את צמיחת הקבוצות הקיצוניות מיד לאחר

התהליך המהפכני ברומניה בשנת 1989, שנת קריסת המשטרים הקומוניסטיים במזרח אירופה, היה מהיר ואלים והסתיים בהוצאתם להורג של הנשיא צ'אושסקו ורעייתו אלנה. השניים הנהיגו ברומניה משטר רודני, לאומני, שנשען על מנגנון משטרת הביטחון והיה למשטר של הפחזה המלווה בפולחן אישיות בסגנון סטליניסטי.

מאז אותה שנה עשתה רומניה דרך ארוכה ומפותלת מן הקשות במדינות הגוש המזרחי לשעבר, במעבר מרודנות קומוניסטית-לאומנית אל משטר פוסט קומוניסטי יציב, והיא עומדת להתקבל כחברה בנאט"ו ובאירוד האירופי, כנראה לקראת 2007. דרכה הבעייתית והאיטית של רומניה אל יציבות פוליטית היתה מלווה, והיא עדיין מלווה בהופעת כוחות קיצוניים, לאומניים ואנטישמיים, הנוטלים חלק פעיל גם במערכת הפוליטית באמצעות "מפלגת רומניה הגדולה" שהיא המפלגה השנייה בגודלה בשני בתי הפרלמנט הרומני מאז בחירות שנת 2000, וגם באמצעות קבוצות חוץ פרלמנטריות המבקשות לשקם ולטהר מורשות שונות ולעתים מנוגדות של הימין הקיצוני הרומני מן התקופה שלפני מלחמת העולם השנייה ובמהלכה.

מאמר זה מבקש להציג את התקשורת הקיצונית ואת הביטויים האנטישמיים שבה, ולדון גם במאפייני תגובות הנגד של הקהילה היהודית באמצעות ביטאונה *Realitatea Evreiasca* (המציאות היהודית).

המעבר מקומוניזם אל פוסט קומוניזם

על מנת להציג את מקומה של התקשורת הקיצונית בעידן הפוסט קומוניסטי בגוש הקומוניסטי לשעבר בכלל, וברומניה בפרט, יש לעמוד על כמה מן המאפיינים של התקשורת בעידן המעבר מקומוניזם.

התופעה הבולטת והמיידית היתה קריסת מערכת התקשורת הממלכתית, שהיתה נתונה למעשה לשלטון המפלגה הקומוניסטית, עם נפילת המשטר. אולם, עד מהרה הסתבר שתוך כדי עיצוב וייצוב המשטר החדש – ולכל מדינה בגוש הקומוניסטי היה לוח זמנים משלה – התעורר צורך מידי בכלי תקשורת ממלכתיים הנוטלים מתוכן רעיוני קומוניסטי. הדבר בלט במיוחד בתקשורת האלקטרונית. תחנות הרדיו והטלוויזיה שירתו את הכוחות החדשים, והטלוויזיה הרומנית הכריזה על עצמה כ"טלוויזיה החופשית" של רומניה ועברה מיד לצד מתנגדי הנשיא צ'אושסקו בדצמבר 1989.

הופיעה מיד לאחר הפלת המשטר הקומוניסטי. החוקר מיכאל שפיר העניק מסגרת מחקרית לתבנת המפה של הפוליטיקה הקיצונית ברומניה על ידי התבנתה שעשה בין מפלגות ותנועות של "המשכיות רדיקלית" לבין גופים של "החזרה הרדיקלית". נציגי "ההמשכיות הרדיקלית" מנסים לאמץ חלקים ממורשתו של צ'אושסקו, בעיקר בתחום הלאומני ומדיניות החוץ. מפלגת "רומניה הגדולה" היא הנציג המובהק של זרם זה. "החזרה הרדיקלית" באה לידי ביטוי בקבוצות הדוגלות בחזרה למורשת של הימין הקיצוני הרומני מן התקופה שבין שתי מלחמות העולם, בעיקר מורשת "משמר הברזל", המכונה לעתים קרובות "הלגיון" או "התנועה" אשר הונהגה על ידי קורנליו זלאה קודריאנו (Corneliu Zelea Codreanu). חסידיו זרם זה של החזרה הרדיקלית למורשת הקיצונית והאנטישמית, המשיכו תוך כדי ניסיונות החיאת התנועות הללו את המאבקים בין פלגים שונים, אשר אפיינו את הגולה הרומנית הפשיסטית במערב בתקופת המלחמה הקרה.

ההבדלים בתחום היהודי בין שני הזרמים נתגלו מראשית פעילות הקבוצות השונות. חסידיו הקיצוניות של "ההמשכיות הרדיקלית" הדגישו את הנזק שגרמו היהודים לתנועה הקומוניסטית ובבגידת הקומוניסטים היהודים בערכים האמיתיים של העם הרומני. לעומת זאת, "החזרה הרדיקלית" הדגישה יותר את העוינות ההיסטורית של היהודים כלפי העם הרומני, ואת צדקת דרכה של תנועת "משמר הברזל" בשמירה על הטוהר האתני של רומניה, ועל הערכים הנוצריים של תרבותה. בעוד שהחלוקה בין שני הזרמים חשובה ביותר להבנת השיח הלאומני הפוסט קומוניסטי, ולמרות הבדלים במוטיבים האנטישמיים - הרי ניתן למצוא גם קווים מקבילים וזהים בהקשר היהודי. שני הזרמים מדגישים את האינטרסים הגלובליים של היהדות העולמית, התנועה הציונית ומדינת ישראל. שניהם מתארים את היהודים כאויבי רומניה, וכגוף עוין ומנוכר לתוויה הלאומית הרומנית.

ביטאונים "ההמשכיות הרדיקלית"

השוררת הגדולה מן התהפוכות הפוליטיות אשר פקדו את המערכת הפוליטית הרומנית מאז 1989 וגם את התנועות הקיצוניות היא מפלגת "רומניה הגדולה" אשר הוקמה במאי 1990, וביטאונה נושא את שמה. המפלגה אשר הפתיעה בבחירות 2000 והפכה כאמור למפלגה השנייה בגודלה בשני כתי הפרלמנט, מונהגת מאז הקמתה על ידי קורנליו ואדים טודור (Corneliu Vadim Tudor) ממשררי החצר הצעירים של צ'אושסקו אשר ממשיך בנאמנות את הקו של הלאומנות הרומנית ללא האידיאולוגיה הקומוניסטית. טודור כותב את מאמרי המערכת בביטאון מפלגתו, מקפיד להציג את הקו המפלגתי ומוביל כמוגן בהתבטאויות בנושאים יהודיים.

תפוצת רומניה הגדולה אינה ידועה - בדומה לתפוצת עתונים קיצוניים אחרים. על פי נתונים מ-1993 תפוצת העתון ב-1990 היתה חצי מיליון עותקים. בראשית 1993 היא ירדה ל-180,000. נתון נוסף מ-1993 הצביע על 92,800² אין נתונים אמינים מאז 1993, אולם קרוב לוודאי שהשבועון נמכר בכמה עשרות אלפי עותקים. רומניה הגדולה מופיע גם ברשת, ומדי יום ישישי מתחדשת המהדורה האלקטרונית. השבועון מנהל מאבק בלתי פוסק בהשפעה היהודית, ובנוכחות

שניים מאבות האנטישמיות ברומניה: קורנליו ז. קודריאנו, מייסד ה"לגיון" שהפך ל"משמר הברזל" (מימין), וממשיכו הוראה סימה

נפילת המשטר הקומוניסטי.

הצמיחה הבלתי מבוקרת של התקשורת המודפסת אחרי 1989 נבלמה לקראת אמצע שנות ה-90 מכמה סיבות. "התפרצות החרות" והצימאון למידע, כגון חשיפות מן העבר הלא רחוק, פיגו מקומם להתעסקות בקשיי המעבר אל העידן הפוסט קומוניסטי. כמה עתונים וכתבי עת נעלמו, ואילו אחרים שהפסיקו להופיע באופן זמני, ניסו לחדש את הופעתם במהדורות מצומצמות וחיפשו גיבוי כלכלי מוצק יותר. ללא ספק, המצב הכלכלי הקשה, עלייה חדה במחירי ההדפסה וההוצאה לאור תרמו לצמצום השוק התקשורתי. גם בקצוות הקיצוניים של המפה הפוליטית חלו שינויים וזעזועים וחלק מן הפרסומים נעלמו, אחרים "התמסדו" והתמידו להופיע, אם כי בתפוצה נמוכה יותר ושיקפו עמדות של תנועות ומפלגות פוליטיות.

הדירת האינטרנט לרומניה, בקצב איטי יותר מאשר במדינות המפותחות יותר בגוש המזרחי לשעבר, תרמה אף היא ללא ספק לצמצום במספר העתונים וכתבי העת, והעניקה במה חדשה ודינמית גם לגופים קיצוניים ואנטישמיים. למעשה, ביטלה מהפכת האינטרנט את מגמת צמצום הפרסומים הקיצוניים המודפסים והפיתה רוח חיים חדשה במגזר הקיצוני.

המערכת המשפטית הרומנית פעלה באיטיות בחסימת קולות קיצוניים, ולמרות שורה של חקיקות נגד תעמולה קיצונית, נגד הטפת שנאה אתנית ולאומית, לא פגעו הצעדים המשפטיים הללו בהופעת רעיונות קיצוניים והפצתם.

מיפוי האנטישמיות הפוסט קומוניסטית

הנושא היהודי היה בין הראשונים אשר הופיעו בתקשורת הפוסט קומוניסטית מיד לאחר הפלת המשטר של צ'אושסקו. החיפוש אחר הסברים לארועים מפתיעים ובלתי מובנים מנקודת ראותו של האדם הפשוט הולידו תיאוריות שונות ומשונות על הסיבות והנסיבות אשר הביאו להתמוטטות "המשטר הישן" - תיאוריות על תפקיד "הבונים החופשיים", ארגונים מסתוריים וכן על אינטרסים יהודיים וישראלים החלו לפרוח, לרבות התייחסויות כלפי תפקידם ומקומם של היהודים בהקמת המשטר הקומוניסטי ברומניה לאחר מלחמת העולם השנייה. מוטיבים אלה ואחרים תפסו מקום מרכזי בעתונות הקיצונית אשר

Vom fi iarăși ce-am fost și mai mult decât afit!
PETRU RAREȘ

ROMÂNIA MARE

SĂPTĂMÎNAL ABSOLUT INDEPENDENT

INTERNET: <http://www.romare.ro> e-mail revrom@romare.ro

Director fondator: **EUGEN BARBU**

Redactor-șef: **CORNELIU VADIM TUDOR**

ROMÂNIA ESTE CONDUSĂ DE LA MOSCOVA!

În noiembrie 1996, după ce a câștigat alegerile, așa cum le-a câștigat, Emil Constantinescu a acordat o primă audiență la Palatul Cotroceni: a cerut să fie primit generalul Ioan Talpeș, directorul SIE. A avut loc, cu acest prilej, o scenă de film: ca fulgerat, Ioan Talpeș a căzut în genuchi, la picioarele învingătorului:

„Domnule președinte, vă rog să mă păstrați în funcție, am să vă fiu loial până la moarte!” După ce și-a revenit din șoc, Emil Constantinescu l-a ajutat pe general să revină la o poziție bipedă și i-a spus: „Nu se pune, deocamdată, problema să vă schimb. Dar, atunci când am s-o fac, am să vă numesc ambasador în orice Țară doriți dvs.!” La

începutul anului 1997, într-o seară de luni, după ce le-a telefonat liderilor celor două mari partide de Opoziție, Ion Iliescu și Corneliu Vadim Tudor, pentru a-i informa despre decizia lui de a-l înlocui din funcție pe directorul SIE, Emil Constantinescu l-a numit ambasador pe Ioan Talpeș. Acesta, spre surprinderea generală, n-a ales Washington, nici Londra, Roma, Paris,

(continuare în pag. a 23-a)

השבועון רומניה הגדולה, ביטאונה של מפלגה באותו שם, מנהל מאבק בלתי פוסק ב"השפעה היהודית"

כך תפקידי מפתח כראש ממשלה ושר חוץ. מטרה אחרת היה סילביו ברוקאן (Silviu Brucan) מן העסקנים הקומוניסטים הוותיקים, אשר נטל תפקיד במשטר החדש והפך לפרשן מבוקש הן של העבר הקומוניסטי והן של המעבר אל התקופה הפוסט קומוניסטית. בהתבטאות אופיינית כתב רומניה הגדולה במרס 1992: "איש לא ישלח אותך כאן לתאי הגזים, מקסימום תחנק מריח השום הטבוע בכ מאבותיך."

מגמת רומניה הגדולה היתה להשמיץ ולהרוס את הלגיטימציה של אותם יהודים אשר הם, או בני משפחותיהם – בעיקר הוריהם – מילאו תפקיד במשטר הקומוניסטי וממשיכים בפעולתם לאחר נפילתו. מסע זה נגד היהודים הממשיכים לפגוע כביכול בדרכה של רומניה ומונעים ממנה צמיחה גורמלית, משתלב היטב עם המסע אשר העתון מנהל נגד תפקידם של היהודים בכינון המשטר הקומוניסטי ברומניה, מוטיב המשותף לכל העתונות האנטישמית. רומניה הגדולה מציג את הקומוניזם בצורה סלקטיבית, כאשר המגמה היא להדגיש אותם היבטים אשר נכשלו כיוון שיהודים היו בתפקידי מפתח. כך לדוגמה, הביטאון נוקט עמדה המציגה את המרשל יון אנטונסקו, שליטה של רומניה בעת מלחמת העולם השנייה כ"פטריוט" רומני אמיתי אשר נלחם נגד הבולשביזם. בכך הצטרף העתון לכוחות המנטים לטוהר את שמו של אנטונסקו, נושא שהפך לאחד החשובים הן בקביעת אחריותה של רומניה לשואה בתחומיה והן בדיון הציבורי על מורשתו של אנטונסקו. יתרה מזאת, חבר הפרלמנט הרומני מטעם מפלגת "רומניה הגדולה", גיאורגה בוזטו (Gheorghe Buzatu) ממובילי קו לאומני קיצוני, פרו-אנטונסקו ולמעשה המכחיש הבולט של השואה על אדמת רומניה, פרסם במשך שנים מאמרים מחקריים כביכול, שבהם הציג את השקפותיו הקיצוניות. סידרת מאמריו מעל דפי רומניה הגדולה

היהודית כביכול בצמרת המדינית וההשפעה הכלכלית על רומניה. הוא תוקף אישים יהודים או ממוצא יהודי. במשך כמה שנים פרסם העתון עמוד מיוחד תחת הכותרת "ברומניה אין אנטישמיות, רק אנטירומניות". במסגרת זאת נהג העתון לרכז את ה"הוכחות" לפעילות האנטי רומנית של גורמים יהודיים. המסר העיקרי היה שהיהודים סחטו את צ'אושסקו כפי שהם סוחטים את רומניה אחרי 1989. המטרה המרכזית היתה הרב הראשי משה רוזן, אשר נפטר ב-1994. כך לדוגמה כתב רומניה הגדולה ב-17 במרס 1992 שצ'אושסקו היה "בן ערובה" של הרב רוזן, של העולם היהודי ומדינת ישראל. רומניה הגדולה שילב גם מוטיבים של אנטישמיות דתית המלווה בדימויים אנטישמיים כגון האשמות של רצח פולחני. מוטיב ה"צליבה" של העם הרומני על ידי היהודי מופיע לעתים קרובות. מוטיב הצליבה הישווה בין גורלו של ישו לגורלו של העם הרומני – שניהם קורבנות של היהודים. דמותו של הרב רוזן לבשה מעל דפי רומניה הגדולה עוצמה שטנית, ונדמה היה שעם פטירתו, רומניה הגדולה איבד יריב שדרך דמותו ניתן היה לתעל את השנאה העזה כלפי היהודים. אולם, גם לאחר מות הרב ממשיך העתון לתקוף את מנהיגי יהדות רומניה ואת הגוף הייצוגי, "הפדרציה של הקהילות היהודית ברומניה". בעולם הדימויים שלו, המנהיגות היהודית, שגרירויות ארצות הברית וישראל מהוות מקשה אחת המנסה לנווט את דרכה של רומניה.

המתקפות הארסיות של ראשית שנות ה-90 על הרב רוזן ואישים ממוצא יהודי שיקפו גם את השפה האלימה של התקשורת הרומנית אשר עברה לשפה מאופקת יותר לקראת סוף העשור. חלק מן ההתקפות היו מכוונות נגד אישים ממוצא יהודי, בעיקר נגד פטרה רומאן (Petre Roman), בנו של עסקן קומוניסט ותיק, וולטר רומאן, מן הבולטים ב"חזית ההצלה הלאומית" לאחר נפילתו של צ'אושסקו שמילא אחר

המאפיין המרכזי של ביטאוני התנועות הרדיקליות האלה היא הזיקה בצורה זאת או אחרת למורשת "משמר הברזל", עד כדי ייצוג לזרמים שונים ולהילוקי דעות בתוך התנועה אשר אפיינו את פעילות שורדי התנועה בגלות לאחר עליית הקומוניזם לשלטון ברומניה. הגולה הפשיסטית הרומנית פעלה סביב כמה מוקדים. לעתים מדובר היה בקבוצות של אנשים בודדים, אשר פרסמו בהתמדה בולטיינים תקופתיים שונים, אלה יצאו לאור בגרמניה המערבית, בספרד, בצרפת וכן בצפון אמריקה ובדרומה.

בין הקבוצות הבולטות של ההגירה הפשיסטית הרומנית היתה זו אשר התרכזה בספרד סביב הוריאה סימה (Horia Sima) יורשו של קודריאנו בהנהגת התנועה. סימה שנפטר ב-1993, פרסם בספרד בקביעות את *Tara și Exilul* (הארץ והגלות) שניסה בשנים האחרונות של השלטון הקומוניסטי להנמיך את הטון האנטישמי, ולהדגיש את עליית הימין האירופי ואת חשיבות המאבק המשותף נגד הקומוניזם. עם נפילת המשטר הקומוניסטי פרסם הביטאון מעין מצע סיכום לתקופת הגלות ולקראת מה שציפה כהתחלה חדשה. המסמך הציג נוסחה של "פשיזם ואנטישמיות עם פני אנוש"⁶, הכחיש את הכיוון האנטישמי של התנועה הלגיונרית והאשים את היהודים "רק" בכל צרותיה של רומניה, הן בירידת ההשפעה של "משמר הברזל" ב-1941 והן בהבאת הקומוניזם וכינון משטרו.

לאחר 1989 חזרו כנראה פעילים ותיקים של התנועה לרומניה. אחרים מן הדור הוותיק, לעתים עם עבר רב בבתי הכלא של המשטר הקומוניסטי, החלו בפעולות מיידיות לשיקום התנועה הפשיסטית הרומנית והתאמתה למציאות החדשה. בנוסף לפרסום עלונים ומודעות באזורים השונים של רומניה, החלו להופיע מספר פרסומים אשר חלקם התמידו בכך עד סוף שנות ה-90.

בין הפרסומים אשר איפיינו את הגל הראשון של תחיית הימין הקיצוני היה הירחון *Gazeta de Vest* אשר החל להופיע בעיר טימישוארה ב-1990. הירחון אשר הגדיר עצמו כ"עצמאי" - הצהרה סתרת משמעות - מומן כנראה על ידי הוריאה סימה, וקרא באופן גלוי לתקומת ה"לגיון". בגיליונותיו הראשונים פורסמו קטעים מכתבי קודריאנו על המורשת הפשיסטית הרומנית.⁷ ההתדרה השיטתית של רעיונות המורשת הפשיסטית היתה בנויה על מסע היכרות עם "אבות" התנועה. בעיקר הושם דגש על המורשת האינטלקטואלית של הוגי דעות בולטים של הדור הטרומ מלחמתי אשר תמכו ברעיונות "משמר הברזל". בין אייקוני התרבות הרומנית אשר בלטו ב- *Gazeta de Vest* וגם בכתבי עת אחרים היו *Nae Ionescu*, *Mircea Eliade*, *Emil Cioran*, *Nichifor Crainic*, חברים או "חברים לדרך" של הפשיזם הרומני. הללו עוררו וממשיכים לעורר ויכוח ציבורי ברומניה.⁸ הירחון הדגיש את ההתנגדות שגילו אנשי ה"לגיון" לשלטון הקומוניסטי עד שנות ה-50 ועמידתם האמיצה בבתי הכלא ובמחנות העבודה של המשטר. בכך הם טיפחו את המיתוס של המשכיות הלגיונרית אשר לא פסקה בתקופה הקומוניסטית. *Gazeta de Vest* חיבר, לפי מיטב המסורת של הימין הקיצוני, את הנושא היהודי עם "הבונים החופשיים" והדגיש את הניגוד בין הערכים הנוצריים של העם הרומני לבין תכני היהדות ו"הבונים החופשיים". תפישת ההיסטוריה של הקבוצה היתה ברורה והוצגה בכל גיליון - כל אשר

הפכה לאכסניה קבועה למסרים אנטישמיים ולאומניים, בהם הואשמו היהודים בניצול לרעה וכפיות טובה כלפי משטרו של אנטונסקו אשר לפיהם הציל והגן על יהודי רומניה.⁹

רומניה הגדולה אמנם הקפיד לא להצות קווים בהכחשת השואה, אם כי מגמתו ברורה בכיוון זה. באופן שיטתי העתון מנהל מסע נגד המשמיצים את אנטונסקו והמאשימים אותו בשואת יהודי רומניה, העתון ניסה להתכחש, באמצעות מאמריהם של בוזטו ואחרים, להשמדתם וסבלם של יהודי רומניה בטרנסניסטריה. אולם עיקר המאמץ הופנה להצגת "עסקי השואה" של היהודים והמאבק היהודי להשבת הרכוש. היהודי הוצג כמי שהביא את הקומוניזם לרומניה, כמי ששולט בה אחר נפילתו וכסחטן המתעשר על חשבון הרומנים בדרישתו לפיצויים והשבת רכוש, תוך התעלמות מן ה"שואה" של הרומנים בידי הקומוניסטים היהודים.

בפעילותה הציבורית והפרלמנטרית נאבקת מפלגת רומניה הגדולה נגד השחיתות של השלטון - בעיניה כל ממשלה מאז 1989 נשלטת על ידי כוחות המאפיה - אולם העתון מדגיש במיוחד קשרים ופרשיות עסקיות שבהם קשורים יהודים וישראלים. כך בנה העתון במשך שנים את המיתוס של הכסף היהודי המשפיע על שיקולי המערכת הפוליטית והכלכלית ברומניה.

העתון נוהג גם לפרסם באופן קבוע מדורים בהם מציינים את ניצול הפועלים הרומנים בישראל, וזה עוד מוטיב המשתלב בתעמולה האנטישמית והאנטי ישראלית.

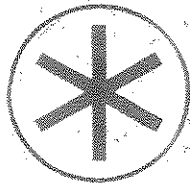
בין ממשיכי ה"סוציאליזם" הרומני בגירסתו של צ'אושסקו היתה "מפלגת העבודה הסוציאליסטית" בראשותו של אדריאן פאונסקו (Adrian Paunescu), גם הוא אחד מ"משוררי החצר" של השליט הקומוניסטי, בדומה לקורנליו ואדים טודור. פאונסקו אשר כיהן גם כחבר הסנט הרומני, ערך מספר עתונים וכתבי עת וביניהם את ככל זאת אהבה (*Totuși Iubirea*) אשר גם בו הופיעו מאמרים אנטישמיים ונגד מדינת ישראל. העתון תקף במיוחד את הנשיא איליאסקו ב-1993 על כך שבעת פתיחת מוזיאון השואה בווישינגטון תקף את זכרו של אנטונסקו.

עוד פרסום אשר הופיע מראשית שנות ה-90 ועד 1996/97 הוא אירופה (*Europa*), אחד העתונים האנטישמיים הקיצוניים ביותר ובכמה תחומים תואם רומניה הגדולה" אולם בצורה גסה ואלימה יותר, אשר נהג להשתמש במושג הגנאי ליהודים - jidan. אירופה לא נבדל בהרבה מביטאון מפלגת "רומניה הגדולה", ועורכו איליה נאקשו (Ilie Neacșu) העניק כמה לקצינים ואנשי כוחות הביטחון מתקופת צ'אושסקו. העתון היה בין הראשונים אשר ב-1992 פרסם בהמשכים את "הפרוטוקולים של זקני ציון" ומאמרים רבים - בדרך כלל בהמשכים - ובהם השמצות אנטישמיות על רקע דתי, כתבות ארוכות על הקשר היהודי עם "הבונים החופשיים", נושא המופיע לעתים קרובות בעתונות האנטישמית ברומניה, כולל ברומניה הגדולה, הציגו את המשכיות בקשר היהודי העולמי.

"החזרה הרדיקלית" וטיהור העבר

קשת העתונות הימנית הקיצונית עברה כמה וכמה תמורות בהתאם לתוחלת החיים של הקבוצות השונות ויכולתן להוציא לאור פרסומים.

† Cu Dumnezeu înainte! ✠

MIȘCAREA

Anul I • Nr. 3 • octombrie 1992 • Pret: 40 lei

DIN SUMAR

CUVÂNTUL CEL DINTĂI CĂTRE TINERI

Părintele Gheorghe Calciu

■ Pagina 2 ■

ÎNCOTRO?

Marcel Petrișor

■ Pagina 5 ■

SATANISM ÎN ROMÂNIA

George Roncea

■ Pagina 6 ■

התנועה – קו דתי, לאומני ואנטי יהודי

הקיצוניות הפוסט קומוניסטית.

הביטאון Mișcarea, הציג קו דתי ולאומני, ובהתאם למצע שלו שם דגש על ה"רומניזם" הטהור, פולחן הערכים הרומניים האוטנטיים וכן התנגדות להשפעות זרות על התרבות והמנטליות הרומנית. גיבור "התנועה", בנוסף לפולחן "אנשי משמר הברזל", הוא המשורר הלאומי מיכאיל אמינסקו (Mihai Eminescu) שתמונתו הופיעה בשער העתון. אמינסקו השאיר אחריו מורשת המורכבת משירה רומנטית אשר הפכה אותו למשורר הלאומי, וגם מטען לא מבוטל של אנטישמיות ושנאה לזרים. ההתקפות על היהודים התמקדו בעתון זה בנקודות דומות לכתבי העת והעתונים האחרים אשר צמחו לאחר שינוי המשטר ב-1989. הקשר היהודי-קומוניסטי, אשר שולב עם אינטרסים של "הוגי הבונים החופשיים" הוצג כחלק ממתקפה מתמשכת נגד העם הרומני וערכיו, מתקפה אשר התחדשה ביתר שאת עם חילופי המשטר ברומניה. מורשת ה"לגיון" תוך התאמתה למציאות החדשה, מהווה על פי "התנועה" למען רומניה" את התשובה לבעייתיה של רומניה הפוסט קומוניסטית. התנועה ועמה ביטאונה שקעו בהדרגה, תוך ניסיונות של מונטיאנו להשתלב במסגרות נוספות של הימין הרומני.

בראשית 1993 הופיעה תנועה ימנית קיצונית נוספת בשם "מפלגת הימין הלאומית". ביטאונה הימין החדש (Noua Dreapta) עבר מספר

קרה ב-200 השנים האחרונות הוא תוצאה של מזימות "יודיאו-מאסוניות" [מאסונים=בונים חופשיים]. היהודים הולידו את כל הרעיונות השליליים המנסים להבל במרקם הלאומי האמיתי של העמים. באמצעות הדמוקרטיה והמרקסיות מנסה היהדות העולמית לשבור את ההמשכיות ההיסטורית של העמים ולנווט אותם לפי האינטרסים שלהם. בכל גיליון הציג העתון דוגמות לנוכחות היהודית בחיי התרבות והחברה ברומניה בתקופה הקומוניסטית ולניהול "הלא רומני" של העם בתקופה הקומוניסטית. מוטיב זה לא היה ייחודי ל-Gazeta de Vest, אלא לכל פרסומי הימין כמו גם השמאל הלאומני.

בין ממשיכי מורשת ה"לגיון" שמור מקום נכבד ל"תנועה למען רומניה" ולביטאונה Mișcarea (התנועה) אשר החל להופיע ב-1992. שפיר מציין ש"התנועה למען רומניה" אשר הוקמה על ידי פעיל סטודנטים בעל מוניטין חובבים, מריאן מונטיאנו, ניסתה, ללא הצלחה להציג רעיונות אשר כביכול הרחיקו אותה ממורשת ה"לגיון". (Shafir, The Romanian Radical Right), אולם מבנה התנועה ועצם שמה (התנועה) רומזים לקשר עם התנועה הלגיונרית, היא "משמר הברזל". מונטיאנו הבחיר ב-1993 במכתב אל חסידי ה"לגיון" ש"התנועה למען רומניה" וה"לגיון" מהווים "זרמים באותו נהר", ובכך פסק למעשה הוויכוח על מיקום "התנועה למען רומניה" במפה הפוליטית של

גרמני, תושב גרמניה לשעבר, ויליאם טוטוק (Totok) המפרסם בקביעות בשפות שונות מאמרים ומחקרים הנוגעים למאמצים לטהר את אנטונוסקו, תחזית "משמר הברזל" ונושאים אנטישמיים שונים. האתר מאגד בתוכו מקורות רבים ושימושיים להבנת האנטישמיות ברומניה. מאמרו של ויקטור אשכנזי פורסם בציון ההערה: "אין לצטט ללא אישור המחבר". במאמרו, ציין אשכנזי את הקשר שבין אתר של הימין האירופי "העמדה השלישית" (The Third Position), המפרסם כתב עת אלקטרוני בשם "המאבק הסופי" (The Final Conflict) למהדורה רומנית הקשורה לביטאון *Gazeta de Vest*. "העמדה השלישית" מציג קו אנטישמי ברור ומציין לא אחת ש"היהדות של הבונים החופשיים" שולטת ועוסקת בהריסת אירופה. הבולטיין האלקטרוני שלה פרסם ב-23 במרס 2001 את המחקר של ויקטור אשכנזי שהועתק מהאתר של ויליאם טוטוק עם ההערה הבאה: "אנשים האלה חוששים באופן ברור מקבוצות לאומניות. שימו לב שההרצאה ניתנה בכנס ציוני בירושלים. רק מרחק קצר משם צבא הכיבוש הציוני עוסק גם כיום ברצח של חפים מפשע - גברים, נשים וילדים - בגלל מוצאם הגזעי. מאמר זה נמצא באתר עם קשרים עם הסי.איי.אי (CIA), כך שהמעגל הושלם."¹⁹

מספר האתרים הרומנים הקשורים לתנועות לאומניות, ובעיקר למורשת "משמר הברזל" מתרבים ונעשים יותר יעילים מבחינת החומר המוגש והקישורים. האתרים המרכזיים כמו: *Pagina României*, *Nationaliste*, *www.miscarea-legionara.com*, *www.legiunea.com* ואתרים מאפשרים גישה למקטטים של "משמר הברזל", ישרי התנועה, נאומים של קודריאנו, והתיחסויות לארועים שונים כגון גירסת ירשי "משמר הברזל" לפוגרום ביהודי בוקרשט בינואר 1941.

מהפכת האינטרנט מהווה תחליף לצמצום והעלמות מספר ביטאונים קיצוניים. מהדורת האינטרנט של השבועון רומניה הגדולה ותא המפלה, מפרסמים הודעות שונות, בעיקר נאומים והצהרות של קורנליו ואדים טודור, דבר המאפשר את הרחבת מעגל הקוראים. יש להניח שהרשת תמשיך ותתרום תרומה שלילית בהפצת רעיונות קיצוניים ואנטישמיים. לעת עתה אין ברומניה מאמץ מרוכז להילחם נגד התופעה במישור החוקי.

התגובה היהודית לאנטישמיות

הביטאון היהודי היחידי היוצא לאור ברומניה הוא כהגדרת השער האחורי המודפס בעברית, המציאות היהודית - זו שבועון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה, או כפי שמופיע השם הרומני על עמוד השער *Realitatea Evreiasca*. הביטאון, הוא ממשיכו של *Revista Cultului Mozaic* אשר הופיע בתקופה הקומוניסטית, ושינה את שמו - אם כי שמר על אותו מבנה ועיצוב לאחר מותו של הרב הראשי משה רוזן. הביטאון מציין במסגרת המידע הקשור למערכת ועורכיו שהוא מהווה "סדרת המשך" לביטאון אשר גוסד ע"י הרב משה רוזן ב-1956. כעורך הראשי זה מספר שנים מכהן דורל דוריאן (Dorel Dorian), איש ספרות וחבר הסנט הרומני המייצג את הקהילה היהודית וזאת על פי נוהל נציגות המיעוטים בבית העליון. דוריאן הוא בא כוחה של "הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה".

גלגולים תוך ניסיון לשמור על המסר הימני. התנועה, כפי שבאה לידי ביטוי בביטאונה, דגלה במדינה רומנית "אתנוצנטרית" והציגה את המיעוטים כגופים עוינים למדינה הרומנית. הצוענים, היהודים וההונגרים הוצגו כאויבי המדינה, ו"הימין החדש" קרא לגירוש כל המיעוטים והזרים אשר אינם מוכנים להשלים עם המדינה הרומנית האתנוצנטרית ולהתבולל בתוכה. בדומה לתיאוריות הקשר של הימין הקיצוני, גם "הימין החדש" עסק רבות בהשפעה ה"יודיאו-מאסונית". תנועת "הימין החדש" ניסתה להציג עצמה כמי שאינה שייכת לממשיכי דרך ה"לגיון", אולם התנערות זו הפכה לצעד מלאכותי כאשר ביטאונה המשיך לפרסם מדברי מנהיגי הפשיזם הרומני.

פרסום גוסף אשר פעל עד סוף שנות ה-90 ומדי פעם ניסה לחדש את הופעתו הוא *Puncte Cardinale* אשר פורסם בעיר סיביו. הירחון הגדיר עצמו כ"פרסום תקופתי עצמאי עם אוריינטציה נוצרית דמוקרטית" אולם למעשה פעל למען חידוש מסורת הפשיזם הרומני של ה"לגיון". הכיוון הנוצרי-מיסטי השתלב עם מאמרים אשר הציגו את רעיונותיו של קודריאנו ואת עמדתם הפרו לגיונרית של אינטלקטואלים רומנים בעלי שם. הירחון תקף קשות אישים ממוצא יהודי אחרי מהפכת 1989, כולל הרב משה רוזן, והדגיש שלמעשה אין הוא אנטישמי, אלא נאלץ להגיב על ההתקפות והפרובוקציות של היהודים.²⁰ גם כאן המוטיב ה"יודיאו-בולשביקי" ותפקידם של היהודים במשטר החדש מילא תפקיד בולט לצד גישה אנטישמית הגיונה מערכים נוצריים מסורתיים.

לצד עתונות אנטישמית אשר שיקפה דעות של תנועות, לרוב כאלו המבקשות לחדש את ימי הוזהר - הקצרים אמנם - של הפשיזם הרומני או את מורשתו של המרשל אנטונוסקו, פועלים ברומניה עתוננים בעלי גוון סנסציוני לפי מיטב מסורת העתונות הצהובה. שבועונים כמו *Baricada*, ו-*Atac la Persoana* מפרסמים לעתים קרובות כתבות אנטישמיות ארסיות ביותר המכוונות נגד אישים או מטרות בעולם היהודי. עתוננים אלה היורדים לרמה הנמוכה ביותר מבחינת ההשמצות האישיות ולעתים קרובות תוך גילויים על החיים הפרטיים של אנשי עסקים ופוליטיקאים, אינם מציגים קו אידאולוגי כדוגמת הפרסומים לטובת אנטונוסקו או המבקשים לחדש את מורשת "משמר הברזל". השפעת עתונות וזלה זאת אינה זניחה, מכיוון שהיא מתמקדת ב"מטרות נקודתיות" בקרב אישים ממוצא יהודי או הקשורים בקשרים עסקיים עם יהודים. היא מדגישה את "המדנות" היהודים בדרישתם להחזרת רכוש ומתן פיצויים. כן מופיעות בה הכחשות לממדי השואה, וסרוב להכיר בסבלם של יהודי רומניה בעת משטר אנטונוסקו.

מהפכת האינטרנט

דוגמה מעניינת לחדירת האינטרנט והשימוש בו ניתן למצוא בגלגולי פרסום העוסק בנושא בהקשר הרומני. החוקר ויקטור אשכנזי מרדיו אירופה החופשית אשר מרבה לפרסם על אנטישמיות ברומניה, נתן הרצאה בקיץ 2000 באוניברסיטה העברית בירושלים על "רטוריקה אנטישמית ותעמולה באינטרנט - המקרה של רומניה".²¹ הוא דן בהרחבה בצמיחת אתרים אנטישמיים והקשר בין הקבוצות השונות ברומניה ומחוצה לה. עד כמה שידוע, זהו המחקר המקיף הראשון מסוגו בנושא זה. ההרצאה פורסמה באתר פעיל ויעיל של עתונאי

יהודיים, כולל על השואה והאנטישמיות.

הביטאון מקפיד מאוד - ולעתים בניסוחים המזכירים את התקופה הקומוניסטית - לציין את נאמנותם ותרומתם של יהודי רומניה למולדתם, כמעין דחייה מראש של חששות "נאמנות כפולה". כמו כן מקפיד העתון לשבח את צעדי הממשלות השונות מאז 1990 בנושאים הקשורים לשואה, לאנטישמיות ולעבר היהודי ברומניה, לאור זאת מנסה הביטאון בדרך כלל להימנע מכל ביקורת כלפי השלטונות. הנושא הרגיש של השבת הרכוש היהודי הוצנע או הופיע בהקשר של ציטוט מדברי ראשי הקהילה, ולא כהבעת דעה ונקיטת עמדה.

כיצד מטפל ביטאון יהודי רומניה במכלול התייחסויות הקשורים לתופעות של אנטישמיות, התייחסויות לשואה ולהכחשתה?

העתון אינו מדווח בדרך כלל על תקריות אנטישמיות, אלא אם כן מדובר בחילול בתי קברות או בתי כנסת. ייתכן שמיעוט הדיווחים על תקריות נובע גם מן העובדה שאין הביטאון מדווח על חדשות מכיוון שהוא דו שבועי. אולם, מאידך נוהג הביטאון להביא לעיתים קרובות את דברי נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות, הפרופ' ניקולאי קז'ל (Nicolae Cajal) שברומניה "אין אנטישמיות, יש רק אנטישמים".

הדיווח רחב הרבה יותר כאשר מדובר בציון ארוץ מן העבר, בעיקר כזה הקשור לשואה. כך לדוגמה, הקדיש הביטאון גיליון כמעט שלם לציון 60 שנה פוגרום יאשי. בגיליון הובאו זיכרונות של ניצולים, דיווחים רחבים על כנס מדעי אשר התקיים וכיסוי נרחב לארועים הציבוריים, תוך ציון השתתפותו של הנשיא יון איליאסקו. בגיליון המיוחד נכללו גם ראיונות עם אנשי רוח ומדע רומניים אשר גינו את העבר וקראו להתמודדות עם זכרו. כן היתה בגיליון התייחסות לרעיונות המרשל אנטונסקו, שליטה הפשיסטי של רומניה בתקופת המלחמה, בדבר "הצורך בטוהר האתני של רומניה". יצויין שהביטאון מתייחס לא אתה לניסיונות לטהר את שמו של המרשל אנטונסקו, אולם הדיווחים אינם מופיעים כתגובה, אלא במסגרת מאמרים על כנסים מדעיים או פרוסומים חדשים. כך לדוגמה, עמדת אנטונסקו על הצורך בטהורה של רומניה מבחינה אתנית הובא כציטטה ארוכה מספר מקורות בשם "הבעייה היהודית בסטנוגרמות של מועצת השרים" אשר פורסם ב-1996.

כן דיווח הביטאון בהרחבה על כנסים מדעיים אשר נערכו ברומניה בקיץ 2002 ועסקו במשטרו של אנטונסקו ובאחריותו לגורלם של יהודי רומניה בעת מלחמת העולם השנייה. בגיליון מ-15.6.2002 כתב הביטאון על "קורבן יהודי רומניה ואחריותו של אנטונסקו". אולם, הביטאון נמנע באופן כללי מלהתייחס לעצם משמעות השואה ברומניה. הוא מצטט דעות שונות אולם לא נוגע בצורה עקבית בוויכוח אשר התנהל בתקשורת הרומנית וגם בכנסים מדעיים סביב השאלה "האם היתה שואה ברומניה?"

מדי שנה מקדיש הביטאון תשומת לב רבה לפוגרום אשר בוצע בינואר 1941 בבוקרשט על ידי אנשי "משמר הברזל", בעת המרד של ה"משמר" נגד אנטונסקו, עמו שיתף פעולה בין ספטמבר 1940 לינואר 1941. בגיליון מ-16.12.2000 כתב העתון בעמודו בשפה העברית על "60 שנה לאחר האפוקליפסה של המדינה הלאומית הלגיטימית". המאמרים והכתבות סיפרו על האנטישמיות הממלכתית באותה תקופה

REALITATEA EVREIASCA
 PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMANIA
 ANUL XLVII • NR. 154-155 (194-195) • 10 MAI - 15 Iunie 2002 • 9 SIVANI - 5 TAMUZI 6762 • 20 PAGINI • 6.000 LEI

Memora și Speranța
 Lumea Măreții a dat un semn...
 În cadrul marșei proces global de edificare a lumii de mâine...

Modelul umanist DOINĂȘI
 A fost început, cel de a avea în minte...
 Modelul umanist DOINĂȘI...

Prim Rabinul dr. ERNEST NEUMANN
 onorabil cu Ordinul Național „Steaua României”, în gradul de Cavaler

DEPORTĂRILE - O REALITATE CULTEMURATOARE
 Comemorarea marșului din Arad...

Modelul umanist DOINĂȘI
 A fost început, cel de a avea în minte...
 Modelul umanist DOINĂȘI...

המציאות היהודית - עתון יהודי בשלוש שפות: רומנית, אנגלית ועברית

המציאות היהודית מכיל בדרך כלל 12 עמודים. השער האחורי הוא בעברית - ובו עיקרי הדברים של המהדורה הרומנית, ועמוד דומה באנגלית. חלק נכבד בכל גיליון מוקדש לפגישות ראשי הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה בעיקר עם אורחים מהו"ל, או לדיווחים על השתתפותם בארועים ומפגשים ממלכתיים עם הצמרת הפוליטית הרומנית (המונח "ועד הקהילות" מופיע בתרגום העברי של הביטאון, אולם שם הארגון ברומנית הינו "פדרציה" ולא "ועד"). הביטאון סוקר בקביעות ספרים, תערוכות וסרטים בנושאים יהודיים, מדווח על חיי העולם היהודי שמחוץ לרומניה, על הקהילות היהודיות ברומניה עצמה, ומרבה גם לפרסם כתבות העוסקות בעבר היהודי ברומניה. הוא כותב בהרחבה על כנסים מדעיים בנושאים הקשורים לעם היהודי, לרבות נושאים הקשורים לשואה ולאנטישמיות, ומדגיש בעיקר דברי חוקרים ואנשי ציבור רומניים המתייחסים לנושאים אלה. כן מפרסם הביטאון קטעים מן התקשורת הרומנית בנושאים

Anti-Semitism Worldwide (ASW) 1992-2003, The Stephen Roth Institute For the Study of Contemporary Anti-Semitism, Tel-Aviv University;

Antisemitism World Report (AWR) (1992-1999), Institute of Jewish Affairs, London.

על הרטוריקה האנטישמית בעיתונות הרומנית הפוסט קומוניסטית יצאו בשנים האחרונות מספר עבודות ברומניה. ביחוד יש לציין את ספרו של George Voicu, *Teme Antisemite in Discursul Public*, (בוקרשט 2000), וכן את ספרו של אותו מחבר, *Zei i cei rai: Cultura, Conspiratiei in Romania Post Comunista*, (בוקרשט 2000). על שני הספרים הללו הופיעה גם ביקורת של ליאון וולוביץ', במאמרו "Exorcising Myths and Taboos in Romanian Society," *East European Jewish Affairs*, vol 31, no. 2, 2001, pp. 114-121.

***

1. על המשגת זרמי הקיצוניות הרומנית על פי מחקריו של מיכאל שפיר ראו, Michael Shafir, "The Mind of România's Radical Right", in: Sabrina P. Ramet (ed.), *The Radical Right in Central and Eastern Europe Since 1989*, The Pennsylvania State University Press, University Park, Pennsylvania, 1999
2. בביבליוגרפיה למאמרו של שפיר ניתן למצוא הפניות נוספות למחקרים בהם השתמש המחבר במודל של "החזרה הרדיקלית" ו"ההמשכיות הרדיקלית".
3. ראו: Michael Shafir, "Romania" in: "The Politics of Intolerance," RFE/RL Research Report: Special Issue. 22 April 1994.
4. *România Mare*, April 1993, in AWR 1993
5. ראו: AWR 1993.
6. על הכחשת השואה במדינות הפוסט קומוניסטיות ראו: Michael Shafir, "Between Denial and Comparative Trivialization - Holocaust Negationism in Post-Communist East Central Europe," The Hebrew University of Jerusalem, The Vidal Sassoon International Center for the Study of Antisemitism, Jerusalem, 2002.
7. ראו: Raphael Vago, *Anti-Semitism in Romania 1989-1992*, The Project for the Study of Anti-Semitism, Tel Aviv University, 1995, p. 6.
8. שם, עמ' 9, וראו גם: Michael Shafir, "The Inheritors: The Romanian Radical Right Since 1989," *East European Jewish Affairs*, vol. 24, no.1, 1994.
9. על עמדת אינטלקטואלים רומנים בתקופה שבין שתי מלחמות העולם ראו: Leon Volovici, *Nationalist Ideology and Antisemitism*, Pergamon Press, Oxford, New York, 1991.
10. *Gazeta de Vest*, May 1992.
11. *Puncte Cardinale*, November 1992.
12. Victor Eskenasy, "Antisemitic Rhetoric and Propaganda on the Web," <http://home.t-online.de/home/totok/> Zionist Article on the Rise of the Legion Today, Final Conflict NewsEmail issue ,1596, March 23, 2001

והושמעה קריאה המזהירה בפני תחילת הרעיונות של ה"לגיון" או "משמר הברזל". העתון התייחס גם לציין מלאת 60 שנה להקמת הממשלה המשותפת של אנטונסקו ו"משמר הברזל" על ידי "חסידי התולדות הירוקות ותיקים וחדשים" ובכך תקף את ההתארגנויות המחודשות של יורשי התנועה הפשיסטית. יצויין שבדרך כלל אין הביטאון נוהג לעקוב אחר הופעת תנועות קיצוניות, אלא מזכיר אותן בהקשרים של ארועים מיוחדים, כגון ימי זיכרון, בחירות כלליות או ארועים משמעותיים אחרים. במקרים אחרים יכול הקורא לקבל תמונה על התחדשות תנועות קיצוניות באמצעות מאמרים מכתבי עת רומניים מובילים בתחום הליברלי כגון "דילמה" ו-"22".

הביטאון היהודי מפרסם ידיעות מטעם הפדרציה של הקהילות היהודיות. הודעות יהודיות שלו רואות אור רק לעתים נדירות. אולם, כאשר המאבק הפרלמנטרי החרף לקראת הבחירות של שנת 2000, ומפלגת "רומניה הגדולה" הצליחה באופן בלתי צפוי להגיע למקום השני ומנהיגה קורנליו ואדים טודור אף התמודד על נשיאות המדינה מול יון איליאסקו, פרסם העתון מספר ידיעות בנימה של דאגה ואף חרדה בפני הבאות. הודעה של הפדרציה בגיליון ה-16.11.2000 התייחסה להתבטאויות של טודור אשר ניסה להציג עצמו כידיד היהודים, ההודעה בעמוד בעברית ציינה ש"חובתנו להזהיר את הדעה הציבורית, הרומנית והבינלאומית, נגד גישות כאלה, הכל כך מוכרות לנו, המשקפות את שנאת הזרים, שכונותן להתענות את הנאיבים, להבדיל ולהרעיל את אוירת החיים הטובים ביחד."

***

מאמר זה הציג את העתונות הקיצונית והאנטישמית הרומנית ואת תגובות ביטאון הקהילה היהודית. לא היתה כוונה לדון בשיח הקשור ל"שאלה היהודית" המופיע לעתים קרובות בעתונות הרומנית. כמו כן לא נדון בו נושא טיהורו של אנטונסקו והשאלות סביב מאפייני השואה וממדיה ברומניה המופיעות באופן בולט בפובליציסטיקה הרומנית.

סקירת העתונות הקיצונית מצביעה על מגמה אנטישמית עם מוטיבים דומים בפרסומים השונים, תפקידם של היהודים בכינון המשטר הקומוניסטי ובתקופת המשטר, נושא השואה, היחס למשטרו של אנטונסקו, ההשפעה היהודית כביכול כיום בחברה הרומנית, האינטרסים היהודיים והכלכלה הרומנית - כל אלה הם מוטיבים מרכזיים בעתונות הקיצונית המנסה להסביר את קשיי המעבר של רומניה אל הפוסט קומוניזם וכלכלת השוק על ידי העלאת תיאוריות ישנות ושימוש בסטריאוטיפ של היהודי הנצחי. על אף הבטחות וניסיונות של הממשל הרומני לבלום התבטאויות של הכחשת שואה ומתן לגיטימציה לדמותו ומשטרו של אנטונסקו, הנושא טרם טופל כראוי והפרסומים המפיצים אנטישמיות מהווים הוכחה לכך.

***

לנוחות הקורא ניתן למצוא הפניות וציטטות ממקורות רומניים באנגלית, בין היתר בשני שנתונים העוסקים באנטישמיות, מהם גם נלקח חלק מן המקורות למאמר זה: